

werk ge-
— laat
we Theo-
De Re-
lijke aan-
leerling
iding van

telkens
H's op-
vroegere
lesgelijks,
een „be-
d ik een
sties heb-
sch zeker
zoo iets.
dat het
dat een
eens niet,
recies op
ik zullen
dien te
nkoste
ermens-
ke sfeer,
publieke
en tegen-
Dit noemt

al Elke
en maar,
daarom
lijk. Wel

K. S.

d, dat aan
et vooraf-
druk, dat

op bl. 111
ruim, te
lat Calvijn
men, in-
gen kan.
telijke
genade)
alle din-

derdeel
a schijn-

ode heer
pejpe, dat

Dat zal

hij maar

, vreemd,
ruimte,
schemer-

ennelle,
nous.

aanzwol
n gouden
ere week-
r aan de

ance!

ging over
derd was
getrokken

met een

le laatste
de kerk-
de kleine
den wick-

gend, zelf-
inzinnige
de lippen

er te be-
nderij af,
zijn.

Zij nam

En aan
fluisteren

ilde dien
'trumoer
, compli-

ij iemand
ht bij de
uw heen-
er maar

alle waar-
or hem en
wanhoop,
st God op

W. M.

baar paradoxaal beweren toch bedoelt te onthel-
fen van de paradoxaliteit; en hij begraaft in-
tusschen de hoofdstelling (zie boven) zelf. Een
redeneertant van den leerling, precies als die van den
leermeester. Waar immers Calvijn een paradox wagrede-
neert, daar haalt de leerling van prof. H. ze
weer in, en vergeet, dat de hoofdstelling van Calvijn zelf
door Calvijn juist gevrijwaard wordt tegen de
bedenking: maar hoe kan dat nu? Voorts „laat“
de heer v. R. „weg“ al de uit dezelfde plaats bij Calvijn
door mij gegeven stellige uitspraken, dat de geestelijke mensch
„tusschen leugen en waarheid (neen en ja) onderscheiden
kan (VOORZOOVER zijn wedergeboorte doorwerkt) en dat
hij allerminst „hallucineert“ (Calv. op 1 Cor. 2:15). Van
„weglaten“ gesproken!

4) De heer v. R. begint inderdaad een ontzaglijke fout,
hij verwacht onopzettelijk „auteur“ en „sub-
ject“ der geloofskennis! Het is hem niet erg kwa-
lijk te nemen; maar wat te zeggen van een hoog-
leeraar, die op zoo'n vergissing van een
student voortredeneert? De H. Geest subject
der GELOOFS-kennis! — Is dat theologie? Of filosofie?
Welneen — het is een haastige habbel.

5) Zie mijn „Tusschen ja en neen“, bl. 269—278, 301.
6) „Tusschen“. Niet „in“ als-tu-blijft. Waar dan wel
„in“? Ja, dat is het nu juist!

7) Geen klank-citaten gaan zoeken a.v.p.

8) Prof. H. wil „dialoog“ nu verstaan hebben, niet in
den gewonen zin van twee-gesprek, doch in dien van spre-
ken op een afstand (dia). Best, Tegenover dialoog in
den eersten zin zou Calvijn spreken van den mono-log van
God (in het wederbarend spreken n.l.) En tegenover dialoog
in den tweeden zin zou Calvijn spreken van: het indrin-
gend, (afstand overwinend) Woord, Zaad des Woords. Zon-
des Woords. Enzovoort. Prof. H. is gesindigd met
een Engelsch citaat, (dr. Kuiper). Laat ik hem verwijzen
naar B. B. Warfield, Calvin's Doctrine of the Knowledge
of God (art. in Princeton Theological Review, vol. VII, 1909,
bl. 219 sqq. Bv. bl. 307).

9) Bij Dichters en Schriftgeleerden.

10) Het is leuk, te zien, hoe deze zijn „geloofscriticisme“
weer heel anders opzet dan prof. H.

Het rapport over den uithouw der Belijdenis.

IV.

Ad c. Het verband en het onderscheid
tusschen de bijzondere openbaring en
de Heilige Schrift.

Werd in vroeger eeuw niet streng genoeg onder-
scheiden tusschen de bijzondere openbaring en de
Heilige Schrift, waarvan de werken onzer Gere-
formeerde godgeleerden en ook eenigszins onze
belijdenisschriften de sporen dragen, het heeft den
Heere behaagd daarover meerder licht te doen
opgaan. Het was, zoo wordt thans onder ons al-
gemeen erkend, niet zonder oorzaak, dat de Hei-
lige Geest niet de gansche bijzondere Openbaring
heeft laten beschrijven, maar slechts een deel ervan.

De Bijzondere Openbaring als zoodanig werd ge-
geven voor hen, die in of kort na den tijd, waarin
zij werd geschonken, leefden. Het deel echter, dat
Hij deed opteekenen, was bestemd voor alle ko-
mende geslachten, voor de Kerk aller eeuwen. Dit
is voor de leer der Schrift van het hoogste belang.
Daardoor toch wordt haar karakter bepaald. Dit
diepere inzicht heeft de kerk ten deele weer door
worsteling met de dwaling verworven. Zij, die uit
de Luthersche Reformatie waren voortgekomen, leg-
den hoe langer hoe meer geringe schatting voor het
Oude Testament aan den dag. Onder invloed van
het Coccejanisme met zijn valsche verbondsleer,
geloofden velen, dat het Oude Verbond was afge-
schafte en daarmee ook het Oude Testament zijn
normatieve betekenis voor ons had verloren, ook
al mocht er leerling uit worden getrokken. Daaraan
lag ten grondslag, dat dit deel der Schrift voor
de tijdgenooten van gewicht was, maar voor ons
niet meer. Op den huidigen dag wordt dat ver-
keerde beginsel zelfs toegepast op het Nieuwe Tes-
tament. Men gaat daarbij van de onderstelling uit,
dat veel in de Heilige Schrift voor ons niet meer
geldt. Tegen zulk een vernieling van de Heilige
Schrift heeft de kerk met alle kracht op te komen.
Verklaarde de apostel Paulus, dat heel de Schrift
des Ouden Verbonds nuttig was tot leerling, tot
wederlegging, tot onderwijzing, die in de recht-
vaardigheid is, opdat de mensch Gods volmaakt
zij, tot alle goed werk volmaaktelijk toegerust
(II Tim. 3:16, 17), dit is in niet mindere mate
van kracht voor heel de Schrift des Nieuwen Tes-
taments. Dwaling in deze wordt afgesneden, door
het vast te leggen, dat de oplettekening van het
deel der Bijzondere Openbaring, dat wij in de
Schrift bezitten, geschiedde ten behoeve van de
kerk des Heeren tot op Christus' wederkomst.

Anderzijds rees de dwaling, dat er nog steeds
bijzondere Openbaring van God uitgaat buiten de
Schrift. Reeds Rome maakte zich hieraan schuldig
door onder meer zekere traditie en de besluiten
van conciliën op één lijn te stellen met de Schrift,
waartegen in art. 7 van onze Ned. Geloofsbelijde-
nis uitdrukkelijk wordt gewaarschuwd. Maar de-
zelfde dwaling verloonde zich nog in andere vor-
men, waarover onze belijdenisschriften zwijgen.
Mystieke seeten beschouwden het zoogenaamde „in-
nerlijke licht“, dat zij voorgaven te ontvangen, als
een rechtstreeksche openbaring van God. En sinds
de opkomst van het Piëtisme werd deze afwijking
van de leer der waarheid uit het sectarisme naar
de kerk overgebracht. Onder het masker van be-
vindelijkheid werden verschillende gevoelsbewegin-
gen als rechtstreeksche openbaringen beschouwd,
werd door tal van anderen de bijzondere Open-
baring tot ervaring of beleving herleid en werd
in den Bijbel niets anders gezien dan een klas-
sieke vertolking ervan, welke nieuwe en nadere
vertolkingen niet uitsluit, terwijl tegenwoordig op

een Woord Gods een beroep wordt gedaan, dat niet
samenvalt met de Schrift, maar breder is en ook
in inhoud daarvan verschilt. Tegenover deze aan-
slagen op de Heilige Schrift, ondernomen in naam
van een Bijzondere Openbaring, die boven deze
uitgaat, mag de kerk het zwijgen niet bewaren, zal
zij haar eere van enkel bij de Schrift te leven,
niet verbeuren.

Naar het oordeel der Deputaten beantwoordt ar-
tikel 3 van de Proeve aan dit doel.

Ad d. De ingeving der Heilige Schrift.
Over de ingeving der Heilige Schrift spreken
onze belijdenisschriften zich slechts spaarzaam uit.
Onze confessie zegt alleen: „Daarna heeft God
door een bijzondere zorg, die Hij voor onze zalig-
heid draagt, Zijn knechten den profeten en apo-
telen geboden. Zijn geopenbaarde Woord bij ge-
schrift te stellen en Hijzelf heeft met Zijn vinger
de twee tafelen der wet geschreven“. Hier is dus
alleen sprake van een gebod tot opteekening. Over
de verdere aktie des Geestes bij de ingeving wordt
gezwegen. En wel wordt in artikel 5 nog beleden:
„En wij gelooven zonder eenige twijfeling al wat
daarin begrepen is“, maar daar wordt gehandeld
over het gezag der Heilige Schrift en daaruit kan
alleen door konsekwentie iets worden afgeleid voor
de leer van de ingeving.

Dat onze belijdenisschriften zoo weinig omtrent
deze leer bevatten kan niet verwonderen. Toen
zij werden opgesteld, was de ingeving der Heilige
Schrift niet in het geding. Daarover werd door
heel de Christelijke kerk, hoe ook verdeeld, een-
stemmig gedacht. Enkele latere afwijkingen waren,
achteraf gezien toen reeds in kiem aanwezig, maar
waren nog niet tot merkbare ontwikkeling geko-
men. Daarmee kon niteraard nog niet worden ge-
rekend. Met een zeer beknopte belijdenis aangaande
dit leerstuk kon alzoo worden volstaan.

Doch na de vaststelling van het Gereformeerde
dogma inzake de Schrift, werden al spoedig leer-
ingen verkondigd, welke het geloof aan de in-
geving der Schrift trachten te ondermijnen. Soci-
nians, Arminianen, Calixtus en anderen stonden
een opvatting van de Schriftinspiratie voor, welke
in de 18e, maar vooral in de 19e eeuw door de
zoogenaamde Vermittlungstheologie werd uitge-
werkt en bekend staat als de dualistische in-
spiratie-theorie. Deze theorie verwierp de
inspiratie niet geheel, maar hield in, dat alleen
de heilswaarheden en de normen voor het zedelijke
leven, door den Geest zijn geïnspireerd, maar dat
historische, geografische en andere gegevens daar-
buiten vallen. De aanhang, welke deze dwaling
heden ten dage nog vindt, is nauwelijks te over-
schatten.

Ook werd in de Roomsche kerk weldra ver-
deeldheid in dit opzicht merkbaar. Door vele theo-
logen werd een negatieve inspiratie-theorie
gehuldigd, volgens welke de werking des
Heiligen Geestes alleen zou hebben bestaan in
een behoeden voor dwaling. Anderen namen de
approbatieve inspiratie-theorie aan: de
Heilige Geest zou niet meer hebben gedaan dan
het geschrevene goedkeuren.

Immiddels werd door Schleiermacher de dyna-
mische inspiratie-theorie uitgedacht, die
ten onzent met de dualistische theorie door de
Ethische theologen werd omhelsd. Volgens deze
betreft de inspiratie niet de Schrift, maar slechts
de personen der schrijvers. Hun inspiratie verschilt
niet wezenlijk van die van andere vrome schrij-
vers. Van onfeilbaarheid der Schrift, zelfs in het
religieus-ethische, kan niet de rede zijn.

Niet onvermeld mag blijven, dat uit reactie tegen
de eerste afwijkingen van de zuivere leer der in-
spiratie door latere Gereformeerde theologen de
mechanische inspiratie-theorie, welke in
de oude kerk werd gevonden, maar waarmede de
Hervormers in principe hadden gebroken, opnieuw
werd opgerakeld en tot het uiterste werd door-
gedreven. Door die theorie wordt het voorgesteld,
alsof de Heilige Geest zich van de bijbelschrijvers
als van mechanische krachten heeft bediend. En
hoewel deze bij de wederopleving der Gerefor-
meerde theologie in de 19e eeuw werd verworpen,
en teruggegaan werd tot de echt reformatische
opvatting, worden de Gereformeerden nog altijd als
voorstanders van de mechanische inspiratie-theorie
ten toon gesteld. Geen verweer daartegen schijnt te
baten. Al wil men aannemen, dat zij door dezen
of genen theoloog wordt losgelaten, men blijft erbij,
dat onze kerken als zoodanig nog steeds op dit
standpunt staan. Daarom mogen onze kerken dit
niet langs zich laten heengaan. Zij moeten offici-
ciel uitspreken, wat in deze de leer der waarheid
is, opdat hun, die haar tegenstaan, de mond worde
gestopt en alle voorwendselen en onjuiste voorstel-
lingen worden ontnomen, maar bovenal opdat deze
tegenstanders voor de leer, die naar de Schriften
is, worden gewonnen.

Het verderfelijke van de dualistische, Roomsche
en dynamische inspiratie-theorieën behoeft wel niet
te worden getoond. Door haar wordt de Heilige
Schrift geheel of gedeeltelijk wankel gesteld. Zij
is althans ten deele louter menschenwerk en daarom
niet volkomen betrouwbaar. Zoo wordt de grond
des geloofs onder de voeten weggeslagen. Bij dit
onheilig bedrijf mogen onze kerken niet lijdelijk
blijven toezien en het getuigen daartegen aan de

geloovigen of de ambtsdragers in de plaatselijke
kerken overlaten. Zij hebben gezamenlijk door de
vaststelling van een hieue dogma deze waarheid
van de Schrift over de Schrift voor de consciëntie
der menschen neer te leggen.

Art. 4 van de Proeve belijdt eerst positief, dat
de Heilige Schrift tot in al haar onderdeelen voor-
werp is van de inspiratie des Geestes om zich daar-
na antithetisch te stellen tegenover de voorstan-
ders van de dualistische inspiratie-theorie.

Art. 5, waarin speciaal de wijze van ingeving
geformuleerd wordt, drukt eerst thetisch uit, wat
door de mechanische, negatieve, approbatieve en
dynamische inspiratie-theorie wordt geloofd, om
ten slotte de laatste dwaling, welke verreweg de
gevaarlijkste is, met nadruk te verwerpen.

HEPP.

De Gezelle-herdenking te Amsterdam.

Wanneer in Amsterdam een groot(scheep)sche ver-
gadering wordt opgezet van algemeen-cultureelen
aard, dan is de groote zaal van het Concertgebouw
daarvoor de aangewezen plaats, men zou wel kun-
nen zeggen: de plaats der traditie. En dat zeker,
wij er ruimte is voor enkele duizenden bezoekers
en heel de inrichting van het gebouw op het
grootste aantal is berekend. Maar vooral toch ook,
omdat een gehouden worden in het Concertgebouw
aan een samenkomst een zeker cachet geeft. 'Is
moeilijk onder woorden te brengen, maar voor de
Amsterdammers heeft een Concertgebouw-vergade-
ring een speciale betekenis: ze voelen er iets
officieels in; ze weten, dat ze daar als sprekers
en leiders kunnen verwachten menschen, die in de
quaestie ter zake gezag hebben; ze kennen het im-
poneerende van de statige zaal, van het door-
gaans selecte publiek, van heel de stemmige om-
geving. In één woord: een Concertgebouw-vergade-
ring is als-zoodanig voor Amsterdamsch besef
als belangrijk gestempeld, en omgekeerd, een be-
langrijke samenkomst wordt in het Concertgebouw
belegd.

Vandaar dan ook, dat de herdenkingsavond, die
de Vlaamsch-Hollandsche Vereeniging „Guido Ge-
zelle“ ter viering van de honderdste verjaardag der
geboorte van den dichter op 2 Mei j.l. organi-
seerde, in het Concertgebouw werd gehouden. Dat
behoorde bij den aard der samenkomst en lag
ook in de lijn der Amsterdamsche traditie.

En vele honderden, ouderen en jongeren, waren
opgekomen, om van die herdenkingsbijeenkomst ge-
tuige te zijn.

Een eigenaardige gedachte op zichzelf: Guido
Gezelle het middelpunt van een druk-bezochten
Concertgebouw-avond. Hij, die met de menschen
zoo weinig van doen had en veel liever met de
vogels en de bloemen verkeerde, de eenvoudige,
stille, eenzame man: het object van een algemeene
en enthousiaste belangstelling! Terecht zei een der
sprekers, dat hij met groot-verbaasde kinderogen
zou hebben rondgezien, als hij daar op dat podium
had gestaan en had bemerkt, dat dat alles om hem
en over hem ging. Wijde luchten en opene lan-
douwen waren hem vertrouwd, maar een groote
schare van bewonderende menschen was hem ten
eenemale vreemd.

En toch — voor wie maar iets kent van de Ge-
zelle-poëzie, is het volkomen begrijpelijk. Wie toch
heeft onder de latere dichters als Gezelle gesproken
tot de ziel van den mensch, den mensch zonder
onderscheid van rang of stand, van kennis of
intellect? Wie is als hij zoo bij uitnemendheid
volksdichter geweest, dat is, dichter in den vollen,
volkomen zin van het woord, en tegelijk begrijpelijk
voor ieder, sprekend tot ieder hart, ontroerend
elke stil-luisterende ziel? Een Concertgebouw-avond
aan Guido Gezelle gewijd moest slagen, moest
worden een vergadering van groote opkomst en
hartelijke belangstelling.

En hij is geslaagd, is geworden een schoone
sprake der dankbaarheid aan den „zoetgevooiden“
zanger der Groot-Nederlandsche kunst.

We willen onzen lezers van dit Gezelle-feest een
indruk geven, door mee te deelen wat er werd
gezegd en gezongen, gedeclameerd en gepropageerd.

Nadat het magistrale orgel zijn bazuinerende klan-
ken had doen hooren, opende Prof. Burger de ver-
gadering met een korte uiteenzetting van wat het
huldigungscomité wilde: Guido Gezelle, die in zijn
tijd gescholden werd voor een particularist, viere
als den dichter van Groot-Nederland. Hij leidde
den eersten spreker in, Cyriel Verschaeve, door
Prof. Vermeulen „de rijk- en machtig aangelegde“
genoemd, priester en leerling van Gezelle.

Verschaeve, die in zijn lang en slepend pries-
tergewaad onmiddellijk deed denken aan den mees-
ter zelf, zooals we dien van portretten kennen,
ving aan met Gezelle te typeeren in de woorden
van een der jongere Vlaamsche dichters: „Ik ben
al bloed en eeuwigheid“. Niet aanstonds zal men
in deze woorden het beeld van Guido Gezelle

zien, zoo zei hij, maar toch spreekt deze uitdrukking van den dichter, omdat men er in terugvindt het beeld van West-Vlaanderen, dat Gezelle voedde: West-Vlaanderen, vreemden dienend, geteisterd, uitgeput door inzinking, al zijn tijd bevoend om te wroeten voor zijn brood, dat alleen bezat aard en taal, die de zijne waren en zijn, dat leefde van licht en lucht, van zijn natuur en zijn godsdienst, dat Vlaanderen had in de jaren van Gezelles opkomst niets dan dat: bloed en eeuwigheid. Nood en honger maakten dat Vlaamsche bloed koud, maar het vluchtte naar den heuvel der eeuwigheid.

Daarvan nu is Gezelle de gelijkenis: naakte natuur en bloote godsdienst. Niets anders had hij, evenmin als Vlaanderen iets anders bezat, maar het waren bronnen van kracht. Gezelle ontdekte dus niets, maar zijn groote daad was: hij bemindde. En die daad nu is voor ons gewichtig, want Vlaanderen werd eruit herboren. Het woord van Gezelle was: Vlaanderen het mijne, voor eeuwig het mijne, en zijn daad: één liefdezang.

Maar Vlaanderen herboorte was niet zijn doel. Hij zong alleen het lied der liefde. Wil men daarom van Gezelle een bepaling geven, dan is het deze: Hij was het instrument van de poëzie. En instrument zijn is zichzelf verliezen, om weer op te leven in eens anders heerlijkheid. Zijn ontroering, die hij van Boven ontving, zond hij terug. En daarom moet men naar Gezelle luisteren. Zich laten betooveren is het eenige, dat men kan doen. En dan ergeren er zich hier in Holland niet aan, dat Gezelle niet bijster Hollandsch-gezind was. Want men begrijpe goed: wie maar weinig heeft — en Vlaanderen was weinig en betekende weinig — moet er zuinig mee zijn.

Van de menschen zong Gezelle haast nooit, alleen maar van de natuur en van God. Zoo zingend is hij geweest de bejaardier van Vlaanderens klokken en uit al die klokken haalde hij maar één klank: God. Heel zijn zang, heel zijn filosofie is geweest het zoeken: een kind van God te zijn. En die simpele Godsaanvoeling deelt zich mee aan allen, die naar hem luisteren. Dat en dat vooral is de groote betekenis geweest van Gezelle.

Zoo ongeveer behandelde Cyriel Verschaeve zijn onderwerp: „Gezelle, het kind van West-Vlaanderen” en het was een genot den spreker in zijn Vlaamsch gekleurde taal aan te hooren.

Een zeer gewaardeerde afwisseling bood het knapenkor van „Scola Cantorum”, onder leiding van Hubert Cuypers, dat op eenvoudige, ongekunstelde wijze eenige liedjes van den dichter zong naar compositie van den dirigent. En niet minder bijval oogstte de heer G. Grondma, die enkele van Gezelles dichten declameerde, als „On-eigene”, „De Nachtegale”, „De Rave”, (die in des dichters sympathie zich niet verheugen mocht) en het bekende „Ego Flos”. Een aardige bijdrage tot dit gedeelte van den avond was vooral een in het Friesch gestelde nieuwaarswens van Gezelle aan Dr. Winkler, van wien hij Friesch had geleerd — Gezelle, wiens moeder van Friesche afkomst was, voelde veel verwantschap tusschen het Friesch en zijn Vlaamsch — en voor wien hij zich noemde: Wietske, aldus zijn Fransch-klinkenden naam Guido omzettend in het Friesch.

Na de pauze, die dit eerste deel van den avond besloot, leidde de Voorzitter als tweeden Spreker in: Dirk Coster, den bekenden essayist en criticus van Noord-Nederlandsche geboorte.

Denkt men aan Gezelle, aldus ongeveer Coster, dan bemerkt men, dat men geen verklaring vinden kan voor zijn optreden. Vlaanderen was verward, er was geen poëzie en geen kracht meer, er was ook geen spreken meer van wat de ziel bewoog. En dan komt daar ineens Gezelle: een tuimansjongen, een seminaristje straks, die versjes maakt, die naar de juiste woorden zoekt en na korte aarzeling die vindt, wiens stem losraakt en die dan zingt, zoo vrij en onbewogen als de beste kunstenaars van vroegere eeuwen.

Te verklaren is dat niet. Maar wel kan men aanleiding vinden. Dat Vlaanderen had een zeer bijzondere plaats onder de Nederlanden: het was onberoerd blijven droomen van de middeleeuwen af onder de breede vleugelen der Katholieke kerk. Zijn taal leefde ook nog vlak bij die middeleeuwen, met een onbewuste gevoeligheid voor de waarde van iederen klank. En nu had de jongen, die van nature een kunstenaar was, alleen maar te schrijven zooals hij sprak. En dat deed hij. Bewust schakelde hij zich in in de levende taal van zijn volk, met een fijnheid, die het Vlaamsche woord vernieuwde en iedere klank dóórklanken deed.

Ook was er nog iets anders. Deze tuimansjongen werd priester. Zijn geest kwam in aanraking met de zielskennis, die sinds 20 eeuwen in de Katholieke kerk geborgen lag. Dat leerde hem luisteren en maakte hem tot den diepen mensch, die hij werd. Een met zijn volk, verhiel hij zich ver boven.

De vereeniging van deze beide elementen: natuur en ziel, maakte hem de zeer groote dichter, die hij geweest is. Als Pinkstervuur daalde de geest op hem neer. Daarom moest ook zijn leven gelukkig zijn en zijn ziel vol van liefde. Maar dat alleen door zijn geloof. Van de zijde der menschen werd zijn leven verbitterd: hij werd niet begrepen in zijn vreugde,

noch in zijn lijden. En dat kon ook wel niet anders. Men zag in zijn tijd niet dat Pinkstervuur, kende alleen maar een versjesmaker en een moeilijken pastoor, en zoo is de schemer om hem heel diep geweest.

Toch is er in zijn leven een groote tijd geweest: die van zijn aanvang, als onderwijzer aan het seminarie in de poëzie-klasse. Daar bloeide hij op. Daar zag hij, dat hij geestdrift kon wekken en daaraan ontvlamde zijn eigen zielskracht.

Nu werd het een feest voor hem, te leven, te leven met God, met de natuur, met het Vlaamsche schoon, met de jonge studenten. Hij zag zijn roeping en zijn kunst.

’t Was echter een eigenaardige kunst: een kunst van allen en voor allen. Hij zei, wat allen dachten en zagen. Zoo ontstond iets van wat doet denken aan de gemeenschap met het vroegste Christendom. En hij, die de leiding gaf, maakte zich gereed een kunst te scheppen, waarin het geheim leefde: zichzelf weg te geven en dan op te staan in anderen.

De gelukkige tijd duurde echter slechts kort: de geestelijke bruiloft was spoedig voorbij. Er waren leerlingen, die niet meekonden, leeraren, die zich in de schaduw gesteld achtten en de jalouzie kreeg vat op Gezelle. Daar kwam bij die onbegrijpelijke, bandeloze geestdrift voor de Vlaamsche taal. ’t Gevolg van een en ander was een plotseling ontslag. Men heeft niet geweten, wat men deed. Maar voor Gezelle was het de verscheuring, waarvan hij nooit is genezen. ’t Betekende het einde van den gouden lentedroom van zijn priesterleven.

Nog zwijgt hij niet. Doch hij kent nu ineens zijn wonden, zijn gemis. En daarom zijn brandend de gedichten waarmee die eerste periode besluit. Er is slechts één ding, waarin hij krachtig blijft: hij wordt niet opstandig. Daarvan getuigt het schoone: Gij hadt op eenen berg alleen... met de in het licht van deze omstandigheden zoo ontroerende slotwoorden: och, leer mij, arme dwaas, hoe dat ik bidden moet. En dan komt al gauw de berusting, die zegeviert in het bekende „Gij weet alleen, mijn God, dat ik het was...”

Intusschen, de jonge leerlingen vormen de kern, waarin het vuur blijft branden: Rodenbach, Vermeylen, Langendonck, Streuvels. Hij zelf gaat zwijgen: het argeloze vertrouwen in hem is gebroken: hij wordt een stille priester, twintig jaren lang. Maar zij spreken, vurig, krachtig, onbeschoord.

Dan gebeurt er ten tweeden male een wonder. Zonder waarneembare oorzaak ontwaakt de dichter weer in Gezelle. Zijn gewonde hart heeft zoolang bij de bloemen gewoond, dat het bijna is genezen en in hem is als een reservoir ontstaan van weelde, dat haast overloopt. En zoo heel vaak heeft God hem troostend aangeraakt! Dat moet geuit worden: de bundels „Tijdkrans” en „Rijmsnoer” komen los, een stortvloed van schoonheid. De dichter der menschen-gemeenschap is geworden de dichter der natuur. Het jarenlange proeven van de dingen heeft zijn kunst verrijkt. ’t Zal wellicht in geen eenenweg mogelijk zijn, een dergelijke fijnheid te evenaren. Zijn beschrijvende taal kent geen moeilijkheden; en is er geen klank meer, dan vindt hij in rythme-verspringing zijn uiting: Gezelles dank voor de eindelijke genezing uit veel verdriet!

Echter, de wond was niet geheel gesloten. Nooit is hij meer geheel gelukkig geweest. Midden door deze natuurbeschrijving zien we zich voortzetten het verlangen naar een land, waar de verloren beloften van zijn jeugd zich eindelijk mogen vervullen — getuige gedichten als „Festina”, „Mijn hart is als een blomgewas”, „O, liefste Jesu, zoet...” — om aan ’t einde van zijn leven te stijgen tot het „Ego Flos”, dat Gezelles afscheid is geweest van deze wereld. Wel schoon was zij, maar toch...

...Henen laat mij... laat daar ’t alijd zomer is en zonnelicht mij spoeien en daar gij, eeuwige, ééne, alschoone blomme, staat!

Dit machtige Godsverlangen geeft aan deze figuur de laatste, maar groote glorie en daarom zijn we dankbaar te mogen komen in de kunstwereld van dezen begenadigden mensch. —

We gaven een eenigszins breed verslag van Costers rede, omdat die zeker een belangrijke bijdrage is tot de Gezelle-kennis; niet allereerst door nieuwe denkbeelden, maar vooral wegens de fijnheid van zielkundige ontleding. Waardoor de Gezelle, dien we kennen, geworden is wat hij was, dat is het, wat Coster heeft doen zien.

Andermaal trad nu het jongenskoor van Hubert Cuypers op het podium en weer oogstte de zilveren zang der klare jongensstemmen grooten dank van de vergadering.

Toen kwam naar voren Dr. René de Clercq, in zijn heele optreden, in zijn enthousiaste woorden en gebaren precies de man, dien Prof. Vermeylen heeft getoekend: „een echt kind van Vlaanderen, met zijn geestdriftig gebaar, zijn liefde voor de kleurenfanfare van het levensfeest, met zijn oogen, die den lust van al het zijnde drinken, met die natuurkracht, die in hem opwoelt, met zijn open gemoed, dat zich één voelt met het gemoed van het volk, in al dat forsche zoo oprecht leeder

soms”. En heel typisch zagen we bewaarheid wat Vermeylen ter karakterisering van René de Clercq verder zegt: „hij volgt graag zijn eersten impuls”...

Want hij zou, volgens het programma, enkele van Gezelles verzen declameeren, maar zijn voordracht werd een vurige improvisatie rondom de te reciteeren verzen, een improvisatie over het begrijpelijke van Gezelles liefde voor Vlaanderen en een spontane propagandarede voor verlevendiging van eenheidsbesef onzerzijds met de Vlamingen en hun strijd. Daar mocht dan iets in zijn van wat Vermeylen noemt „een soms vervallen in een gemakkelijke oppervlakkigheid”, tintelende geestdrift sprankelde er uit en een vuur, dat zich meedeelde aan de menschen in de zaal, die met een langdurig applaus den vergrijden voorvechter hun instemming betuigden.

Het rijke programma was nu bijna afgewerkt. Nog werden we vergast op een voordracht op het altijd weer imponeerende orgel en toen kwam het slot: de spontane zang van allen van het Vlaamsche volkslied, ingezet door den dreunenden schal van het orgel en overgenomen door allen, als de uiting van hun begrepen-hebben wat de bedoeling van den avond was geweest. En zoo is de bijeenkomst ter herdenking van Gezelle geworden een Groot-Nederland-avond, die stellig zal blijven leven in de herinnering van hen, die hem hebben meegedord.

In één opzicht is echter de Gezelle-herdenking ons een teleurstelling geweest. Te weinig hebben we in wat werd gedeclameerd en gezongen den vromen Gezelle ontmoet, den dichter van die eenvoudige en toch zoo diep mystieke verzen, die hem bovenal onder ons geliefd doen zijn. Er is gewezen en door Verschaeve en door Coster, op het eigenlijke van de Gezelle-figuur: zijn zoeken naar de blijheid van het kindschap Gods, maar in wat werd voorgedragen uit zijn werk kwam dat nagenoeg niet uit. Een tekort, dat de herdenking voor ons onvolledig doet zijn. Daarom zij het ons geoorloofd in aansluiting bij dit verslag van den op zichzelf ongetwijfeld belangrijke Concertgebouw-avond die leemte aan te vullen, door uit de verzen het beeld van den vromen Gezelle te doen zien.

Dat dan in een volgend artikel.

C. T.

Langs den Indischen heilweg.

Er zijn optimisten en er zijn pessimisten, ook ten opzichte van de klanken, die gehoord worden van de zijde van hen, die „opgang” maken. Stanley Jones was de man een paar jaar geleden — en voor velen nu nog.

Er zijn optimisten en er zijn pessimisten.

Er zijn ook Gereformeerden onder hen.

Maar er zijn er ook, die eerst gereformeerd zijn, en daarna iets anders.

Tot de laatsten behoort, geloof ik, Dr. Renting, als hij in „De Geldersche Kerkbode” schrijft over Stanley Jones en Gandhi:

Een paar jaar geleden verscheen een werk van Stanley Jones, dat onder den titel: „Christus langs den Indischen heilweg” in het Nederlandsch werd vertaald en door duizenden werd gelezen.

De schrijver van dit boek is zeer optimistisch gestemd ten opzichte van den voortgang van het Christendom in Indië.

Reeds beweegt zich Christus langs den Indischen heilweg, zooals Hij eeuwen geleden Zich bewoog langs de wegen van Judea en Galilea, om Zijn onderdanen te vergaderen en het Evangelie der Koninkrijks te prediken.

Hooge verwachtingen koestert daarbij de schrijver van Mahatma Gandhi, den bekenden Hindoe, wiens naam thans dagelijks in de bladen genoemd wordt.

Tot beschrijving van de Christelijke Zending, zoo meent de Auteur van het bovengenoemde boek, moet worden geconstateerd, dat het den Zendingarbeid niet gelukt is, om in 50 jaar tot stand te brengen, wat de Indiër Gandhi in korten tijd heeft gedaan, n.l. om de betekenis van het kruis aan de Indische bevolking te doen verstaan. Vandaar, dat Gandhi ook ongeveer de voorlooper van Christus wordt, al is hij zelf dan ook niet tot het Christendom bekeerd.

Hij baant den weg, die straks door den Christus zal worden bewandeld.

Hij opende de oogen zijner volksgenooten voor de kracht van het kruis.

En als gevolg daarvan zal straks de prediking van den gekruisten Heiland weerklank vinden in duizenden van harten en wordt reeds de dageraad aanschouwd van den nieuwen, blijden dag, die voor Indië aanbreekt, als het Christus als Koning zal eeren en aanbidden.

Zooals we reeds hierboven neerschreven, is het boek van Stanley Jones door duizenden gelezen en werkte dit boek er toe mede, dat van Gandhi's woord en werk groote verwachtingen werden gekoesterd.

Naar onze overtuiging was het een groote en principiële fout van den schrijver, dat hij het kruis, dat wil zeggen het lijden, door den nationalen volksheld Gandhi vrijwillig op zich genomen, als hij wegens

HILVE

TE KO

diverse

VILLA'S

en WOC

Te bevr

P. C. LAS

laars, Hilt

Tel. 104.

Maison

TH

Roggestraa

Meest gesc

ZIJDEN, WI

GAR

SPECUL

FONDAN

Ban

H. N. MUL

Reitzstraat

ELECTR. N

H. J. KUIJ

Comple

Kamer- en

Vitrine

Werkplaats

Kantoor

Te

D. B

Boothuys

SPI

HOEDI

Heeren

Tel